

CRNA GORA
S K U P Š T I N A
Odbor za ljudska prava i slobode
Br. 00- 63-8/24-
Podgorica, 27. jun 2024. godine

INFORMACIJA
SA KONFERENCIJE O UNAPREĐENJU POLOŽAJA OSOBA S INVALIDITETOM,
S POSEBNIM AKCENTOM NA MLADE S INVALIDITETOM,
održane u Podgorici 26. juna 2024. godine

Konferencija o unapređenju položaja osoba s invaliditetom, s posebnim akcentom na mlade s invaliditetom održana je u Podgorici 26. juna 2024. godine.

Konferenciju je organizovala NVO “Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore” u okviru projekta “Podrška, a ne zanemarivanje!” koji je finansijski podržan od strane Glavnog grada Podgorice, kao i projekta “U kontaktu” finansijski podržanog od Evropske edukativne i kulturne izvršne agencije, delagirane od strane Evropske komisije, uz kofinansiranje Ministarstva javne uprave.

S obzirom na to da predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode Jovan Jole Vučurović, zbog prethodno preuzetih obaveza, nije bio u mogućnosti da učestvuje na ovom događaju, isti je ispratila Sonja Jokić, samostalna savjetnica I u Sekretarijatu Odbora.

Uvodna izlaganja na Konferenciji imali su: Miloš Ranitović, predsjednik Skupštine Udruženja mladih sa hendikepom Crne Gore”, Luka Rakčević, zamjenik gradonačelnice Glavnog grada Podgorica i Ana Milačić, samostalna savjetnica u Ministarstvu sporta i mladih.

Predsjednik Skupštine Udruženja mladih sa hendikepom Crne Gore Miloš Ranitović saopštio je da i pored određenih napora i inicijativa u cilju poboljšanja položaja mladih s invaliditetom, i dalje postoje brojni izazovi, o čemu svjedoči i poslednji Izveštaj Evropske komisije o Crnoj Gori. Nedostatak adekvatne podrške, pristupačnog okruženja i razumijevanja potreba mladih s invaliditetom su samo neki od problema sa kojima se suočavaju, tako da je pred nama dug put ka stvaranju društva koje će istinski biti inkluzivno i pravedno. Podsjetio je da je cilj Udruženja mladih sa hendikepom Crne Gore da konstantno radi na unapređenju položaja mladih s invaliditetom, a posebno su ponosni na razvoj mobilne aplikacije koja mapira pristupačne lokacije širom Crne Gore. Ova aplikacija nije samo tehnološki alat, već sredstvo koje omogućava mladima s invaliditetom veću mobilnost, samostalnost i uključenost u društvene tokove, a ista će biti dostupna za korišćenje u avgustu ove godine. Istakao je da mogućnost samostalnog kretanja i pristupa različitim objektima i uslugama stvara osjećaj uključenosti i prihvaćenosti, što je ključno za njihovo samopouzdanje i osjećaj ravnopravnosti u društvu.

Ranitović smatra da je u predstojećem periodu potrebno raditi na promjeni društvene svijesti. Svaki korak naprijed je korak ka društvu u kojem inkluzija nije samo cilj, već svakodnevna praksa. Borba za ravnopravnost osoba s invaliditetom je borba za dostojanstvo svakog pojedinca, a da bi se postigla ta ravnopravnost potrebna je saradnja svih institucija, organizacija, ali i svakog građanina i građanke.

Zamjenik gradonačelnice Glavnog grada Podgorica Luka Rakčević podsjetio je sa Udruženjem mladih sa hendikepom Crne Gore saraduje 14 godina. Iako je postignut određeni napredak, mnogi problemi i dalje opstaju, a nijesu preduzete adekvatne aktivnosti na njihovom sistemskom rješavanju. Smatra da postoji značajan prostor za poboljšanje situacije i da svi imaju moralnu i zakonsku obavezu da pomognu u prevazilaženju prepreka. Nakon više od deset godina od donošenja prvog Zakona o izgradnji objekata i planiranju prostora, koji je predvidio obavezu rekonstrukcije objekata kako bi postali pristupačni za osobe s invaliditetom, a još uvijek mnogi javni objekti i nijesu pristupačni. Smatra da je neophodno više raditi na

obezbjedivanju prostorne pristupačnosti, jer osobe s invaliditetom zaslužuju jednak tretman i pristup svim javnim objektima. Govoreći o inkluziji u javnom prevozu i na javnim površinama, Rakčević je ocijenio da su napravljeni određeni iskoraci, ali preostaje još mnogo posla. Takođe, naglasio je potrebu primjene afirmativnih mjera za zapošljavanje osoba s invaliditetom, ističući da Glavni grad mora biti promoter novih vrijednosti i pristupa koji će služiti kao primjer ostalim lokalnim samoupravama. Neophodno je pristupiti sistemskom rješavanju problema osoba s invaliditetom. Ukazao je da postoje uspješne prakse koje se već realizuju u zemljama regiona i Evropske unije, a Crna Gora treba da slijedi njihov primjer kako bi se suštinski unaprijedio položaj osoba s invaliditetom u Podgorici i širom države.

Samostalna savjetnica u Ministarstvu sporta i mladih Ana Milačić saopštila je da je Crna Gora u prethodnim godinama napravila određene korake u oblasti unapređenja prava osoba s invaliditetom, navodeći da su usvojeni zakoni koji garantuju prava i zaštitu, a da je država preduzela mjere kako bi unaprijedila njihovu inkluziju u društvu. Ipak, uprkos ovim naporima, mladi s invaliditetom i dalje se suočavaju sa brojnim preprekama koje ograničavaju njihovu punu uključenost. Još uvijek postoje problemi u pristupu obrazovanju i zapošljavanju, a izolovanost i isključenost osoba s invaliditetom iz društvenih aktivnosti, i dalje prisutna. U oblasti sporta ostvareni su određeni pomaci u inkluziji osoba s invaliditetom, ali ima prostora za napredak. Potrebno je adaptirati što više terena i sportskih objekata i izgraditi nove kako bi osobe s invaliditetom imale mogućnost da se aktivno bave sportom. Takođe, neophodna je dodatna edukacija i obuka trenera i sportskih radnika kako bi shvatili potrebe i mogućnosti osoba s invaliditetom, što bi sigurno doprinijelo njihovoj inkluziji u sportske aktivnosti. Milačić je poručila da je Ministarstvo sporta i mladih spremno da radi na otklanjanju svih barijera za mlade, kako u sportu, tako i u ostalim društvenim sferama, naglašavajući da unapređenje položaja mladih osoba s invaliditetom u Crnoj Gori zahtijeva zajednički napor svih segmenata društva.

U okviru panel diskusije na temu “Položaj osoba s invaliditetom posebno mladih s akcentom na inkluziju u procesima donošenja odluka” govorili su: Anđela Dragović, projektna asistentkinja u Savezu slijepih Crne Gore, Anđela Radovanović, samostalna savjetnica za socijalnu i dječju zaštitu u Glavnom gradu Podgorica, Senaida Sarajlić, psihološkinja u Informativnom centru za osobe s invaliditetom “Lotos” u Tuzli i Blagoje Šturanović, izvršni direktor NVO “Mozaik”.

Projektna asistentkinja u Savezu slijepih Crne Gore Anđela Dragović saopštila je da podaci pokazuju da mladi s invaliditetom još uvijek nijesu na zadovoljavajućem nivou samostalnosti u poređenju sa drugima. Suočavaju se sa nizom izazova koji utiču na njihovu odluku da se osamostale i preuzmu kontrolu nad svojim životom, pri čemu često nemaju priliku da griješe i uče iz svojih grešaka. Ocijenila je da su najčešće prepreke za mlade osobe s invaliditetom obrazovanje i zapošljavanje. Arhitektonska nepristupačnost, nepristupačnost literature i nedostatak podrške utiču na njihov izbor obrazovanja, posebno na visokom nivou. Sistemska rješenja nijesu dovoljna, a djelovanje nevladinih organizacija koje se bave ovim pitanjima često zavise od projekata koji su vremenski ograničeni. Ukazala je da je zapošljavanje još jedan veliki izazov, jer poslodavci često nijesu dovoljno svjesni potencijala i kompetencija mladih s invaliditetom, što rezultira nedostatkom prilika za njihovo zaposlenje. Dragović je ukazala da je neformalno obrazovanje takođe izazov, jer su sadržaji i materijali često nepristupačni, što smanjuje interesovanje i samopouzdanje mladih s invaliditetom da se dodatno kvalifikuju. Slične prepreke postoje i u kulturnim aktivnostima gdje su mladi s invaliditetom uglavnom posmatrani kao konzumenti, a ne kao aktivni učesnici. Fizička pristupačnost nije ničija dobra volja, već nešto što se podrazumijeva i što je propisano međunarodnim dokumentima. Takođe, potrebno je raditi na većoj mobilnosti mladih, razmjeni iskustava sa mladima s invaliditetom, usvajanju dobrih praksi iz drugih zemalja.

Samostalna savjetnica za socijalnu i dječju zaštitu u Glavnom gradu Podgorica Anđela Radovanović predstavila je aktivnosti koje sprovode u Sekretarijatu kroz Akcioni plan za socijalnu inkluziju i razvoj socijalne i dječje zaštite u Glavnom gradu do 2023, navodeći da je fokus na poboljšanju uslova za uključivanje osoba s invaliditetom, pristupačnost usluga i sprovođenje različitih edukacija. Jedan od njihovih projekata je pristupačni prevoz od vrata do vrata za osobe s invaliditetom, za koji je obezbijedena održivost nakon završetka projektnog finansiranja. Takođe, kroz pilot projekte testiraju različite usluge i servise, prilagođavaju ih na osnovu identifikovanih potreba, kako bi se osigurala održivost

kroz javni sektor. U saradnji sa Crvenim krstom Crne Gore, mobilni timovi i personalna pomoć u zajednici pružaju podršku za više od sto osoba s invaliditetom u Glavnom gradu.

Radovanović je ukazala da u saradnji sa Savezom slijepih Crne Gore sprovode uslugu videćih pratilaca i edukaciju za kretanje uz pomoć bijelog štapa za osobe s invaliditetom. Trenutno su u završnoj fazi izrade novog lokalnog akcionog plana za socijalnu inkluziju i razvoj socijalne i dječje zaštite. Jedan od ključnih fokusa je osnivanje Kancelarije za osobe s invaliditetom unutar Sekretarijata za socijalno staranje, kao i prilagođavanje objekata kako bi bili pristupačni osobama s invaliditetom. Ukazala je da su svjesni izazova sa kojima se mladi s invaliditetom suočavaju u obrazovanju i zapošljavanju, pa su posvećeni stvaranju održivih rješenja.

Psihološkinja u Informativnom centru za osobe s invaliditetom “Lotos” u Tuzli Senaida Sarajlić smatra da mladi s invaliditetom aktivizmom doprinose ostvarivanju prava da slobodno žive svoje živote, ravnopravno i u zajednici sa drugim ljudima. Kroz njihove aktivnosti, uključili su mlade osobe s invaliditetom u nekoliko lokalnih grupa gdje se umrežavaju i sarađuju s drugim organizacijama i institucijama. Jedan od dobrih primjera je njihovo učešće u procesu izrade Strategije mladih na entitetskom nivou, a svoje mjesto su osigurali kroz javne rasprave i ukazali na potrebe mladih osoba s invaliditetom, što je rezultiralo prepoznavanjem tih potreba u dokumentu. Ukazala je da su u manjim sredinama uspješno realizovali nekoliko zagovaračkih inicijativa koje su poboljšale pristupačnost i omogućile da se glas mladih osoba s invaliditetom čuje. Vidljivost osoba s invaliditetom, posebno mladih, je od suštinskog značaja, a njihova prisutnost i aktivna uloga u društvu, umjesto pasivnog posmatranja sopstvenih života, ključna je za inkluziju i ravnopravnost, zaključila je Sarajlić.

Izvršni direktor NVO “Mozaik” Blagoje Šturanović informisao je o radu te organizacija navodeći da se bave kulturnom inkluzijom osoba s invaliditetom, posebno mladih, kroz razne kreativne radionice i projekte. Cilj im je da angažuju mlade osobe s invaliditetom ne samo kao konzumente kulture, već i kao aktivne stvaraoce. Na taj način pomažu mladima da izađu iz svoje zone komfora, da se uključe u društvo i shvate da imaju moć i kapacitete da budu aktivni građani. Saopštio je da je osnivanje NVO “Mozaik” nastalo iz želje da se bave problemima inkluzije u Nikšiću. Njihov prvi projekat bio je osnivanje društvenog kluba za osobe s invaliditetom, gdje se mladi mogu okupljati, edukovati, informisati i osjećati moć da utiču na donošenje odluka.

Tokom diskusije je saopšteno da tržište rada nije prilagođeno osobama s invaliditetom, kao i da bez podrške države mladi s invaliditetom teško mogu da nađu zaposlenje. Ocijenjeno je da je potrebno što više vidljivih akcija kako bi se mladi s invaliditetom integrisali u društvo.

Na Konferenciji je zaključeno da se mladi s invaliditetom i dalje suočavaju sa izazovima zbog nedostatka podrške, nepristupačnog okruženja i nerazumijevanja njihovih potreba, pa je u narednom periodu potrebno raditi na sistemskim rješenjima u cilju dostizanja potpune inkluzije.

SEKRETAR ODBORA

Slava Burić

PREDSJEDNIK ODBORA

Jovan Jole Vučurović